

**ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՀԱԿԱՑԻԿԼԻԿ ԲՈՒՑԵՐԻ
ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՀՀ ԿԲ ՄՈՏԵՑՈՒՄԸ**

Բովանդակություն

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ..... 3

ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՀԱԿԱՑԻԿԼԻԿ ԲՈՒՖԵՐԸ..... 3

 Ի՞նչ է կապիտալի հակացիկլիկ բուֆերը 3

 Կապիտալի հակացիկլիկ բուֆերի նպատակները..... 4

ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՀԱԿԱՑԻԿԼԻԿ ԲՈՒՖԵՐԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ..... 4

 ԿՀԲ կիրառման սկզբունքները..... 4

 ԿՀԲ-ը և ֆինանսական ցիկլի զարգացումները 4

 ԿՀԲ չեզոք դրույքաչափը 5

ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՀԱԿԱՑԻԿԼԻԿ ԲՈՒՖԵՐԻ ԴՐՈՒՅՔԱԶԱՓԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ 9

 Ռիսկերի մոնիտորինգ և ցուցանիշներ..... 9

 ԿՀԲ որոշումների կայացման գործընթացը.....10

 Սթրես թեստավորման դերը ԿՀԲ որոշումների կայացման գործընթացում..... 12

ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՀԱԿԱՑԻԿԼԻԿ ԲՈՒՖԵՐԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒՄԸ..... 12

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ինչպես հայտնի է, 2015թ. Սահմանադրական փոփոխություններով ՀՀ ԿԲ-ին, ի լրումն գների կայունության ապահովման գործառույթի, վերապահվեց նաև ֆինանսական կայունության ապահովման գործառույթը: Ֆինանսական կայունության ապահովման նպատակով ՀՀ ԿԲ-ը իրականացնում է մակրոարդյունքի քաղաքականություն, որի կարևորագույն գործիքներից մեկն է հանդիսանում կապիտալի հակացիկլիկ բուֆերը (այսուհետ՝ ԿՀԲ):

Սույն փաստաթղթում ներկայացվում են ԿՀԲ գործիքի էությունը, կիրառման տրամաբանությունը, ՀՀ ԿԲ կողմից ԿՀԲ որոշումների ընդունման գործընթացը և այլ դրույթներ: Փաստաթուղթը նպատակ է հետապնդում շուկայի շահագրգիռ մասնակիցների մոտ բարձրացնել ԿՀԲ վերաբերյալ տեղեկացվածությունը, ՀՀ ԿԲ կողմից ընդունվող որոշումների ընկալելիությունը և ընդհանուր մակրոարդյունքի քաղաքականության թափանցիկությունը:

ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՀԱԿԱՑԻԿԼԻԿ ԲՈՒՖԵՐԸ

Ի՞նչ է կապիտալի հակացիկլիկ բուֆերը

Կապիտալի հակացիկլիկ բուֆերը հանդիսանում է ՀՀ ԿԲ կողմից իրականացվող մակրոարդյունքի քաղաքականության առանցքային գործիքներից մեկը և իրենից ներկայացնում է բանկերի կապիտալի նկատմամբ ներկայացվող լրացուցիչ պահանջ: **Ի տարբերություն արդեն իսկ գոյություն ունեցող կապիտալի այլ պահանջների (կապիտալի համարժեքության ցուցանիշ, կապիտալի պահպանման բուֆեր և այլն), ԿՀԲ դրույթաչափը ժամանակի ընթացքում կարող է փոփոխվել (բարձրացվել/իջեցնել)՝ համակարգային ռիսկերի ցիկլային փոփոխություններից կախված:**

Այլ կերպ ասած՝ ԿՀԲ գործիքի միջոցով ԿԲ-ը բանկային համակարգի կայունության/ամրության համար անհրաժեշտ կապիտալի պաշարը համապատասխանեցնում է համակարգային ռիսկերի ցիկլային զարգացումներին: Օրինակ, երբ ԿԲ գնահատումներով ֆինանսական ցիկլի վերելքի փուլում տեղի են ունենում համակարգային ռիսկի կուտակումներ (որը կարող է արտահայտվել ավելցուկային վարկավորման միտումների ուժեղացման կամ այլ դրսևորումներով), ԿԲ-ը կարող է բարձրացնել ԿՀԲ-ի պահանջը՝ նպատակ ունենալով ապագա հնարավոր շոկերին ընդառաջ ավելացնել բանկերի ամրության պաշարը: Եվ ընդհակառակը, շոկերի տեղի ունենալու պարագայում, երբ բանկերի մոտ գրանցվում են վարկային կորուստների մեծածավալ աճեր, և առկա է տնտեսության նորմալ վարկավորման գործընթացի խաթարման ռիսկ, ԿԲ-ը կարող է անմիջապես նվազեցնել կամ զրոյացնել ԿՀԲ պահանջը՝ հնարավորություն տալով բանկերին ունենալ կորուստների կլանման և բնականոն գործունեության շարունակման համար անհրաժեշտ կապիտալի լրացուցիչ «պաշար»:

Կապիտալի հակացիկլիկ բուժքերի նպատակները

ԿՀԲ նպատակը ՀՀ բանկային համակարգում կապիտալի պաշարի և կորուստների կլանման անհրաժեշտ կարողությունների ձևավորումն է, որն իր հերթին ֆինանսական/տնտեսական շոկերի պարագայում կարող է օժանդակել տնտեսության վարկավորման գործառույթի անընդհատության պահպանմանը: Այլ կերպ ասած՝ ԿՀԲ գործիքի կիրառությունը նպատակն է հետապնդում նվազեցնել շոկային ժամանակահատվածներում բանկերի կողմից տնտեսության իրական հատվածին վարկավորման կրճատման կամ դադարեցման ռիսկը, որը իր հերթին կարող է էլ ավելի ուժգնացնել տնտեսության վրա շոկի բացասական հետևանքները:

Այսպիսով՝ ԿՀԲ-ը նպատակ ունի.

- Բարձրացնել բանկային համակարգի կողմից շոկերի բացասական հետևանքների/կորուստների կլանման ունակությունը, կամ որ նույնն է՝ բանկերի ֆինանսական կայունության/ամրության պաշարը
- հարթել կամ մեղմել վարկային ցիկլի ռիսկային զարգացումները:

ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՀԱԿԱՑԻԿԼԻԿ ԲՈՒՑԵՐԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

ԿՀԲ կիրառման սկզբունքները

ՀՀ ԿԲ կողմից ԿՀԲ կիրառումը հիմնվում է հետևյալ սկզբունքների վրա՝

- ԿՀԲ կիրառումը պետք է միտված լինի բանկերի ամրության պաշարի բարձրացմանը և սթրեսային պայմաններում տնտեսության բնականոն վարկավորման գործընթացի ապահովմանը:
- ԿՀԲ դրույքաչափի փոփոխությունը պետք է համաչափ լինի համակարգային ռիսկերի կուտակման աստիճանին:
- ԿՀԲ դրույքաչափի բարձրացումը պետք է լինի նախքան համակարգային ռիսկերի նյութականացումը:

ԿՀԲ-ը և ֆինանսական ցիկլի զարգացումները

ԿՀԲ փոփոխության ուղղության (բարձրացում/իջեցում/անփոփոխ) և վերջինիս դրույքաչափի սահմանման գործընթացը մեծապես աժանցվում է ՀՀ տնտեսության՝ ֆինանսական ցիկլի վրա դիրքից և ցիկլային համակարգային ռիսկերի կուտակման մակարդակից: Ընդհանուր առմամբ ֆինանսական ցիկլը բնութագրվում է վերելքի և անկման փուլերով, ստորին և վերին շրջման կետերով, որոնցից յուրաքանչյուրին բնորոշ են

համակարգային ռիսկի կուտակման տարբեր մակարդակներ: Ստորև ներկայացված են ֆինանսական ցիկլի հիմնական փուլերը և ԿՀԲ հնարավոր փոփոխության ենթադրվող ուղղությունները և դրույքաչափերը այդ փուլերից յուրաքանչյուրում:

Փուլ 1: Ստանդարտ կամ նորմալ ռիսկային միջավայր:

Այս փուլը բնութագրվում է ռիսկերի ոչ բարձր մակարդակով, երբ ֆինանսական համակարգը բնութագրող ցուցանիշները մոտ են իրենց պատմական միջին արժեքներին, վարկառուների եկամուտները և վարկունակությունը ևս վերականգնման միտումներ են ցուցաբերում, ֆինանսական շուկայի մասնակիցները այլևս ռիսկից խուսափող (risk averse) չեն, սակայն հակառակ միտումը ևս առկա չէ: Այլ կերպ ասած, ֆինանսական ցիկլի այս փուլում համակարգային ռիսկերի մակարդակը համարվում է ո՛չ բարձր է, և ո՛չ էլ զսպված: Այս փուլը սովորաբար հաջորդում է ֆինանսական ցիկլի հետճգնաժամային փուլին:

Ֆինանսական ցիկլի այս փուլում ԿԲ-ը միտված է ԿՀԲ մակարդակը համապատասխանեցնել «նորմալ» կամ «չեզոք» դրույքաչափին: «Չեզոք» դրույքաչափը կարող է մեկնաբանվել նաև որպես ԿՀԲ նվազագույն անհրաժեշտ ստորին ապահովվածության մակարդակ, որը հնարավոր կլինի իջեցնել/օգտագործել շուկային իրավիճակների ի հայտ գալու պարագայում:

ԿՀԲ չեզոք դրույքաչափը:

«Նորմալ» կամ «չեզոք» ԿՀԲ դրույքաչափի առկայությունը պայմանավորված է տվյալ գործիքի կանխարգելող բնույթով, որը նշանակում է, որ ԿՀԲ դրույքաչափի բարձրացումը պետք է լինի առավելագույնս ապագային միտված (forward looking) և ԿՀԲ «չեզոք» մակարդակի կուտակումը սովորաբար պետք է նախորդի ցիկլային համակարգային ռիսկերի զգալի կուտակմանը: Նախքան ֆինանսական ցիկլի գերտաքացման փուլի սկիզբը, բանկային համակարգը արդեն իսկ պետք է ապահովված/զինված լինի կապիտալի նվազագույն պաշարով՝ ապագա անկանխատեսելի շուկերին արդյունավետ դիմակայելու համար: ԿՀԲ չեզոք դրույքաչափի կիրառման հիմքում ընկած են հետևյալ դատողությունները՝

- Ֆինանսական ցիկլի և համակարգային ռիսկի չափումը հատկապես ցիկլի վաղ վերականգնողական փուլում բավականաչափ բարդ գործընթաց է և գոյություն ունի ռիսկ, որ այս փուլում ԿԲ կողմից համակարգային ռիսկերի կուտակմանը հասցեագրված քայլերը կարող են ժամանակավորեալ կամ ուշացած լինել: Դրան կարող են նպաստել մի քանի հանգամանքներ, մասնավորապես՝
 - հատկապես ֆինանսական ցիկլի վաղ վերականգնման փուլում համակարգային ռիսկի չափումների համար հիմք հանդիսացող ցուցանիշներ/մոդելները կարող են տալ երկիմաստ կամ սխալ ազդակներ,
 - ինքնին այդ ցուցանիշների ստացումը, պատշաճ կերպով վերլուծությունը ևս ենթադրում է ինչ-որ ժամանակային լագ,
 - իր հերթին, ԿՀԲ կիրառումը ուժի մեջ է մտնում որոշակի ժամանակային լագով (սովորաբար 6 ամսից մինչև 1 տարի):

Թվարկված գործոններով պայմանավորված ժամանակային լագերը կարող են ստեղծել իրավիճակ, երբ համակարգային ռիսկերի կուտակումը և այդ կուտակումը հասցեագրող քայլերը ժամանակային առումով չհամապատասխանեն միմյանց: Այս ռիսկերը նվազագույնի հասցնելու համար ԿԲ-ը նախընտրում է ապագային միտված պրոդեքցիալ կարգավորման մոտեցում, համաձայն որի, ապագա շուկերին դիմակայելու համար կապիտալի անհրաժեշտ պաշարների ստեղծումը պետք է սկսվի նախքան համակարգային ռիսկերի գերտաքացման ակնհայտ նախանշանների ի հայտ գալը:

- ԿՀԲ բարձրացումը կարող է նաև ծախսատարություն ավելացնել բանկային համակարգի համար, քանի որ այն պահանջում է կապիտալի պաշարների համալրում/նոր կապիտալի պաշարների ստեղծում: Նմանատիպ պաշարների ստեղծումը բանկային համակարգի համար կարող է առավելագույնս սահուն և քիչ ծախսատար լինել, եթե իրականացվի աստիճանաբար և բաշխված լինի ժամանակի մեջ: Այս իմաստով ԿՀԲ չեզոք դրույքաչափի կիրառումը ժամանակային առումով ապագա ստեղծվելիք բուֆերների կուտակումը բաշխում է ավելի երկար ժամանակահատվածի մեջ՝ դրանով իսկ հնարավորինս հարթելով/նվազեցնելով հավելյալ կապիտալի ներգրավման ծախսատարության աճի և բանկերի կողմից անցանկալի հակազդեցության (օր.՝ վարկերի առաջարկի կրճատման և այլն) ռիսկերը:

Ֆինանսական ցիկլի «նորմալ» փուլում ԿԲ-ը հակված է կուտակելու մինչև 1.5% ԿՀԲ: Հարկ է նշել, որ այդ սահմանաչափի կուտակմանը ԿԲ-ը կարող է հասնել տարբեր «արագությամբ» և քայլերով՝ հաշվի առնելով բանկային համակարգի ընթացիկ զարգացումները և ԿՀԲ բարձրացման հնարավոր հետևանքները: Այն դեպքերում, երբ ԿՀԲ բարձրացումը կարող է խոչընդոտել բանկային համակարգի վերականգնման միտումներին կամ ստեղծել տնտեսության բնականոն վարկավորման խաթարման ռիսկեր, ԿԲ-ը կարող է «դանդաղեցնել» ԿՀԲ չեզոք դրույքաչափի կուտակման գործընթացը և հետագա քայլերը պայմանավորել համակարգի զարգացումներով: Հարկ է նշել նաև, որ այս դրույքաչափը գնահատված է ներկայիս ֆինանսական համակարգի կառուցվածքային առանձնահատկությունների և հնարավոր մակրոտնտեսական շուկերին համակարգի զգայունությունների չափի հաշվարկով: Ապագայում, ֆինանսական համակարգում կառուցվածքային տեղաշարժերի (օրինակ, բանկային համակարգի հաշվեկշռի կառուցվածքի էական փոփոխություններ և այլն) կամ ռիսկային ազդեցությունների չափի էական փոփոխությունների պարագայում, հնարավոր է ԿՀԲ չեզոք դրույքաչափի վերանայում:

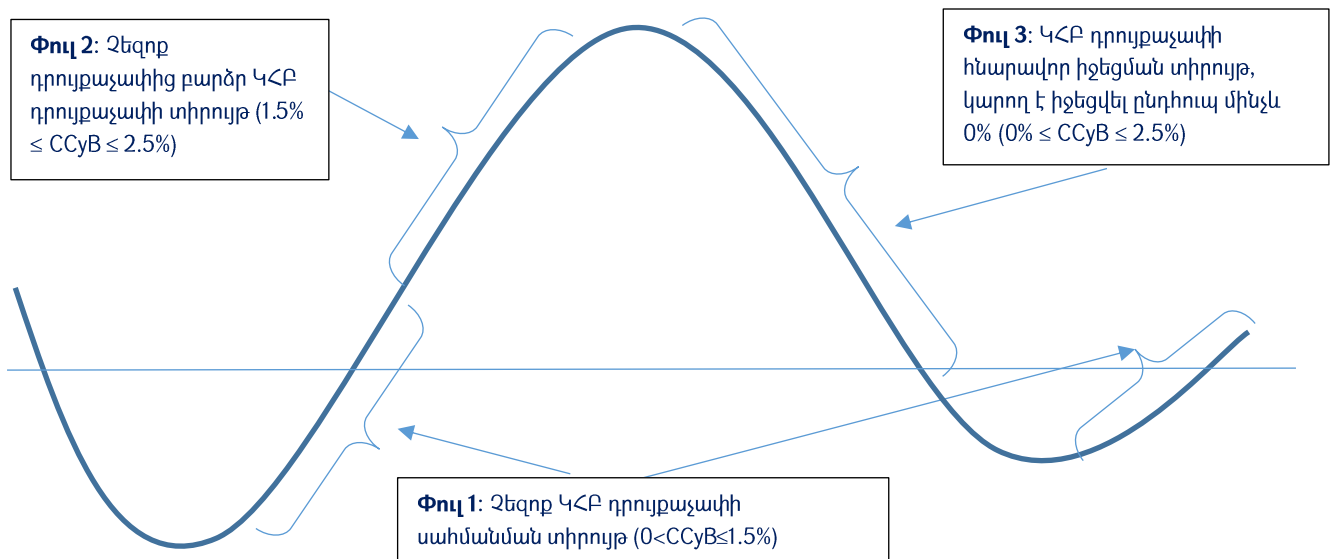
Փուլ 2: Ռիսկերի կուտակման փուլ/ֆինանսական ցիկլի աճի փուլ (Build-up of risks):

Այս փուլը սովորաբար բնութագրվում է ֆինանսական շուկայի մասնակիցների (և՛ վարկառուների, և՛ վարկատուների) ռիսկի ախորժակի մեծացմամբ, վարկավորման պայմանների մեղմացմամբ և տնտեսության վարկավորման արագանցիկ աճերով:

Ֆինանսական շուկան բնութագրող ցուցանիշները հիմնականում շեղվում են իրենց երկարաժամկետ հիմնարարներով պայմանավորված մակարդակներից՝ բարձրացնելով ապագայում կտրուկ ճշգրտման (կամ որ նույնն է՝ ճգնաժամային իրավիճակի) ռիսկերը: Շատ հաճախ շուկայի մասնակիցների կողմից ռիսկերը սկսում են թերագնահատվել, ինչը կարող է հանգեցնել վարկառուների պարտքի բեռի՝ եկամուտների համեմատ անհամաչափ աճի: Այս փուլում **ԿԲ-ը միտված է բարձրացնել ԿՀԲ դրույքաչափը չեզոք մակարդակից բարձր մակարդակում՝ ցիկլային համակարգային ռիսկերի կուտակմանը զուգընթաց և ընթացիկ ֆինանսատնտեսական իրավիճակի գնահատականներին համապատասխան:** Միջազգային ընդունված ստանդարտների համաձայն (BIS, ESRB և այլն) ԿՀԲ առավելագույն մակարդակը պետք է սահմանափակվի 2.5% մակարդակում: ԿԲ կողմից ևս ընդունվել է այս մոտեցումը¹, սակայն առանձնահատուկ դեպքերում, երբ ռիսկային զարգացումների զսպումը և/կամ մեղմումը պահանջեն ավելի մեծ չափի ԿՀԲ կիրառում, այդ վերին շեմը կարող է վերանայվել:

Առանձին դեպքերում ցիկլային համակարգային ռիսկերի կուտակմանը կարող է անմիջապես չհաջորդել ԿՀԲ բարձրացում: Օրինակ, եթե բանկային համակարգի եկամտաբերությունը ժամանակավորապես ցածր է և ԿՀԲ բարձրացումը ԿԲ գնահատմամբ կարող է հանգեցնել տնտեսության վարկավորման բնականոն տեմպերի անընդունելի կրճատման, ԿԲ-ը կարող է հետաձգել ԿՀԲ բարձրացումը, կամ հասցեագրել առկա ռիսկերի կուտակումը մակրոպրոդեցնցիալ քաղաքականության մեկ այլ գործիքով:

Գծապատկեր 1: Ֆինանսական ցիկլի փուլերը և ԿՀԲ դրույքաչափը

Փուլ 3: Ֆինանսական ցիկլի նվազման փուլ (ճգնաժամային իրավիճակ (3. 1) կամ կրճատվող ցիկլային ռիսկերի միջավայր (3. 2)):

¹ ԿՀԲ իրավական կարգավորման վերաբերյալ փաստաթուղթը հասանելի է հետևյալ հասցեով՝ <https://www.cba.am/AM/laregulations/Capital%20buffers.pdf>

Ֆինանսական ցիկլի նվազման փուլը կարող է պայմանավորված լինել ինչպես շուկային իրադարձությունների ի հայտ գալով, այնպես էլ ռիսկերի բնականոն ճշգրտման գործընթացով: Քաղաքականության, մասնավորապես ԿՀԲ գործիքով արձագանքը այս դեպքերում կարող է տարբեր լինել:

3.1 Շուկային կամ ճգնաժամային իրավիճակով պայմանավորված ֆինանսական ցիկլի նվազում: Ճգնաժամային/շուկային իրավիճակներում նախորդ ժամանակահատվածներում կուտակված ռիսկերը նյութականանում են, կորուստների մեծացմանը զուգընթաց ֆինանսական համակարգի մասնակիցները դառնում են ռիսկից խուսափող, և առկա է ռիսկ, որ բանկերի կողմից տնտեսության բնականոն վարկավորման գործընթացը կարող է խաթարվել՝ էլ ավելի մեծացնելով ՀՀ տնտեսության և բանկային համակարգի վրա սկզբնական շուկի բացասական ազդեցության մասշտաբները և տևականությունը: Այս փուլում ԿԲ-ը միտված է նվազեցնելու նախկինում կուտակված ԿՀԲ դրույքաչափը՝ ազատելով հավելյալ կապիտալ, որը բանկային համակարգը կարող է օգտագործել շուկի հետևանքով աճող կորուստների սահուն կլանման և տնտեսության վարկավորման անընդհատության ապահովման նկատառումով:

Ընդ որում, ԿԲ-ը ԿՀԲ-ը կարող է նվազեցնել մասամբ կամ ամբողջությամբ, իսկ պահանջի մեղմացումը ուժի մեջ է մտնում անմիջապես (առանց ժամանակային լագի):

Հարկ է նշել, որ ԿՀԲ դրույքաչափը չի կարող նվազեցվել առանձին բանկի ներհատուկ ռիսկերի (idiosyncratic risks) նյութականացմամբ առաջացած ապիտալի կորուստները փոխհատուցելու նպատակով:

3.2 Ֆիկլային համակարգային ռիսկերի աստիճանական կրճատմամբ պայմանավորված ֆինանսական ցիկլի նվազում:

Հաճախ ցիկլային համակարգային ռիսկերի կուտակման (build-up) և պարտքի բեռի բարձր աճի փուլին կարող է հաջորդել ժամանակաշրջան կամ փուլ, երբ վարկավորման առաջարկը դառնում է հարաբերականորեն զսպված նույնիսկ այն դեպքում, երբ ճգնաժամային/շուկային իրադարձություններ տեղի չեն ունեցել: Վարկավորման արագ աճի և ռիսկերի արագ կուտակման ժամանակաշրջանից հետո համակարգի մասնակիցները կարող են գիտակցված ճշգրտել իրենց վարքագիծը՝ դառնալով հարաբերականորեն ռիսկին քիչ հակված: Ֆինանսական ցիկլի կրճատման միտումներ կարող են ի հայտ գալ նաև վարկային շուկայի ցուցանիշների աճի տեմպերի ավտոնոմ ճշգրտման (կրճատման) գործոնով պայմանավորված: Օրինակ - աճող բազայի էֆեկտով պայմանավորված՝ վարկային պորտֆելի կամ ակտիվների գների (տևական) արագ աճին կարող է հաջորդել աճի տեմպերի նվազում կամ բացասական աճի տեմպեր: Եվրոպական Համակարգային Ռիսկի Խորհրդի (ESRB) առաջարկությունների հիմքում ընկած է այն տրամաբանությունը, որ ԿՀԲ-ը պետք է բարձրացվի համակարգային ցիկլային ռիսկերի աճին զուգընթաց և իջեցվի շուկային կամ ճգնաժամային իրավիճակներում: Վերջինս նշանակում է, որ ֆինանսական ցիկլի ամբողջական պարբերաշրջանում ԿՀԲ գործիքը կարող է կիրառվել ոչ սիմետրիկ կերպով: Ռիսկերի աստիճանական կրճատման/մեղմման վերը նկարագրված միջավայրում ԿԲ-ը զգուշավորություն կցուցաբերի ԿՀԲ իջեցման մասով և միտված է

ԿՀԲ դրույքաչափը թողնել անփոփոխ այնքան ժամանակ, քանի դեռ առկա չեն շոկային իրադարձություններ կամ ֆինանսական միջոցների ներգրավման դժվարություններ:

ԿՀԲ ոչ սիմետրիկ կիրառումը հիմնավորվում է այն հանգամանքով, որ համակարգային ռիսկի գնահատման ցուցանիշները կատարյալ չեն, ֆինանսական ճգնաժամի ծախքերը անհամեմատ ավելի մեծ են քան ԿՀԲ դրույքաչափի բարձրացման ծախքերը², և ի տարբերություն բարձրացման ԿՀԲ դրույքաչափի նվազումը ուժի մեջ է մտնում անմիջապես:

ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՀԱԿԱՑԻԿԼԻԿ ԲՈՒՖԵՐԻ ԴՐՈՒՅՔԱՉԱՓԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Ռիսկերի մոնիտորինգ և ցուցանիշներ

Ցիկլային համակարգային ռիսկերի կուտակման աստիճանի մասին պատկերացում կազմելու համար ԿԲ կողմից շարունակաբար մշտադիտարկման են ենթարկվում տարբեր վաղ ահազանգման ցուցանիշներ, որոնք պայմանականորեն կարելի է բաժանել 2 խմբի՝

- մակրոֆինանսական ցուցանիշներ, այդ թվում՝
 - վարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշը
 - վարկեր/ՀՆԱ ճեղքվածքը,
 - պարտքի սպասարկման բեռ/ՀՆԱ ցուցանիշը
 - ֆինանսական ցիկլի ինդեքսը
 - անշարժ գույքի գների աճ, հավասարակշիռ մակարդակից շեղումը
 - այլ ցուցանիշներ
- ֆինանսական հատվածի ցուցանիշներ, այդ թվում՝
 - վարկավորման պաշարային և հոսքային ցուցանիշները, դրանց աճի տեմպերը
 - առանձին ոլորտներում վարկավորման աճի տեմպերը
 - լեվերիջի ցուցանիշը,
 - վարկ/ավանդ ցուցանիշը,
 - ըստ ոլորտների տոկոսադրույքներ, սփրեդներ,
 - բանկերի՝ ռիսկի կլանման ունակությունը բնութագրող ցուցանիշներ (կապիտալի համարժեքություն, իրացվելիություն, եկամտաբերություն և այլն)
 - այլ ցուցանիշներ

Վերը ներկայացված ցուցանիշների ցանկը ամբողջական չէ, և ներառում է ցուցանիշների հիմնական կազմը: Ժամանակի ընթացքում, կախված համակարգային ռիսկի ծագման աղբյուրներից կամ զարգացման առանձնահատկություններից, այս ցանկը կարող է ընդլայնվել:

² "Macroprudential policy at the ECB: Institutional framework, strategy, analytical tools and policies", ECB 2019, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op227~971b0a4996.en.pdf>

ԿՀԲ որոշումների կայացման գործընթացը

ԿՀԲ-ի դրույքաչափի սահմանման ընդհանուր մոտեցումը առաջարկվել է Բանկերի վերահսկողության Բազելյան կոմիտեի կողմից (ԲՎԲԿ): Համաձայն այս մոտեցման՝ ԿՀԲ-ի վերաբերյալ որոշումների կայացման հիմքում ընկած է տնտեսությանը տրամադրված վարկեր/ՀՆԱ հարաբերակցության իր երկարաժամկետ տրենդից շեղման չափը (ճեղք)³:

Այնուամենայնիվ, Բազելյան կոմիտեի կողմից խորհուրդ է տրվում ԿՀԲ-ի վերաբերյալ որոշումներ կայացնելիս չհիմնվել բացառապես վարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշի մեխանիկորեն կիրառման վրա, քանի որ այն վարկային ցիկլի զարգացումների վերաբերյալ հաճախ սխալ եզրահանգումների կարող է բերել: Մասնավորապես սխալ եզրահանգումների պատճառ կարող են հանդիսանալ կարճ ժամանակային շարքերի օգտագործումը, ինչպես նաև զարգացող տնտեսություններին բնորոշ վարկավորման տարբերվող օրինաչափությունները և ցուցանիշի ոչ կատարելությունը: Բացի այդ, վարկեր/ՀՆԱ ճեղքը կարելի է դիտարկել միայն որպես վարկերի ավելցուկային աճի գնահատման նախնական ուղենիշ, որը սակայն բավարար չէ որոշելու վարկային ցիկլի զարգացումները, մասնավորապես՝ վերջինիս փուլերի միջև առկա շրջման կետերը (վերելքի փուլ, վայրէջքի փուլ): Վերոնշյալով պայմանավորված՝ Բազելյան կոմիտեի կողմից առաջարկվում է ի լրումն վարկեր/ՀՆԱ ճեղքի ԿՀԲ-ի վերաբերյալ որոշումներ կայացնելիս դիտարկել նաև համակարգային ցիկլային ռիսկերի զարգացումները բնութագրող այլ ցուցանիշներ, ինդեքսներ և փորձագիտական դատողություններ (discretion):

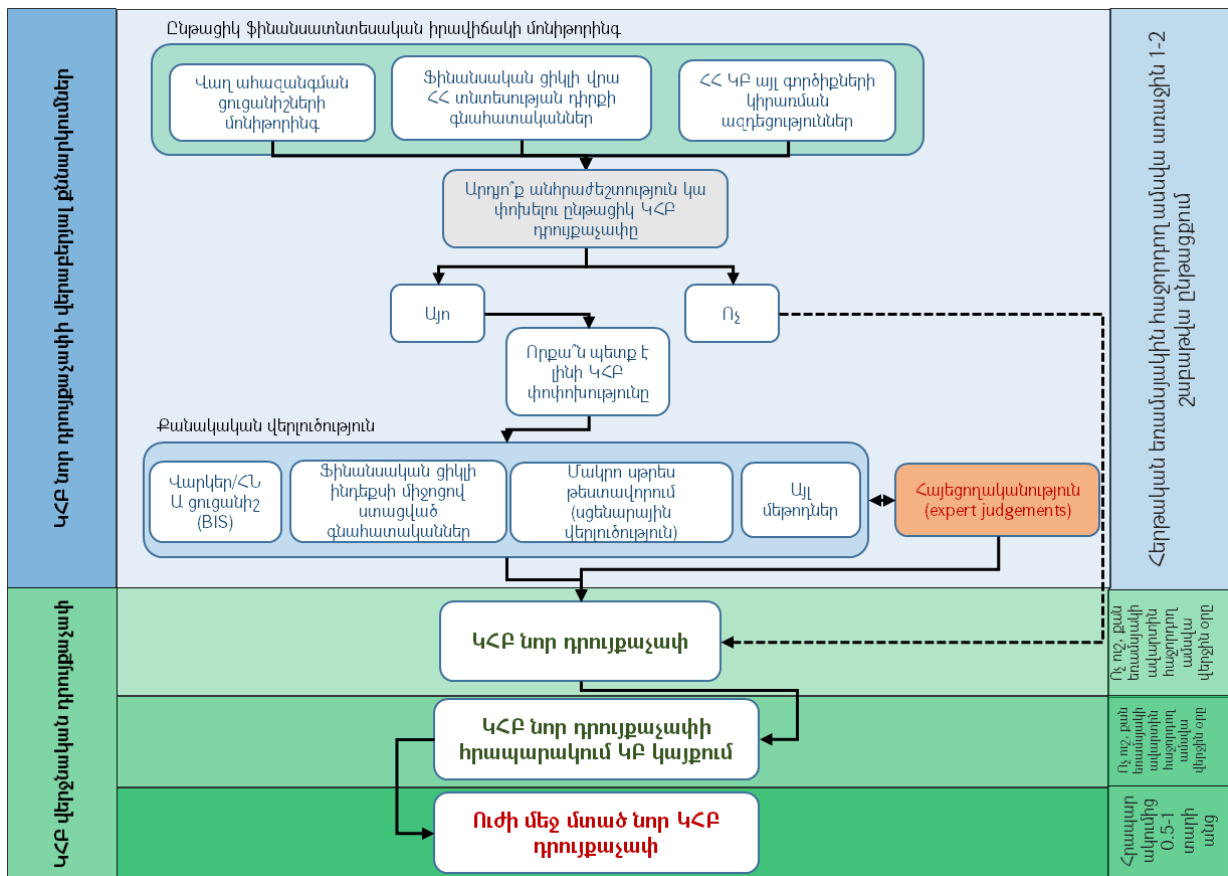
ՀՀ ԿԲ-ը նույնպես կիրառում է հայեցողականություն և ԿՀԲ-ի սահմանման վերաբերյալ որոշումները կայացնելիս վարկեր/ՀՆԱ ճեղքից ածանցված գնահատականներին զուգահեռ կիրառում է նաև վարկերի ավելցուկային աճը և համակարգային ռիսկերի կուտակումը բնութագրող վաղ ահազանգման այլ ցուցանիշներ, վերլուծում է այդ ցուցանիշների, ինչպես նաև դրանց համախմբման արդյունքում ստացված ամփոփ տվյալների փոփոխությունները, գնահատում է ՀՀ տնտեսության դիրքը ֆինանսական ցիկլի վրա, կատարում է փորձագիտական դատողություններ: Որոշումների կայացման գործընթացում օգտագործվող ցուցանիշների հիմնական մասը թվարկված է նախորդ բաժնում:

ՀՀ ԿԲ-ում ԿՀԲ-ի սահմանման վերաբերյալ որոշումների կայացումը (դրույքաչափի որոշում, բարձրացում, նվազեցում, անփոփոխ թողնելը) իրականացվում է համաձայն Գծապատկեր 2-ում նկարագրված հաջորդական քայլերի: Ըստ նկարագրված գործընթացի, սկզբնական փուլում նախ անհրաժեշտ է որոշել, թե արդյո՞ք ԿՀԲ-ի փաստացի մակարդակը համապատասխանում է ֆինանսատնտեսական ընթացիկ զարգացումներին: Այսինքն՝ ՀՀ ԿԲ-ը պետք է որոշում կայացնի ԿՀԲ-ի բարձրացման, նվազեցման կամ անփոփոխ թողնելու վերաբերյալ: Այս փուլում քանակական ցուցանիշների միջոցով (ֆինանսական ցիկլ, վարկ/ՀՆԱ ճեղք, այլ ցուցանիշներ) գնահատվում է վարկային շուկայի համընդհանուր զարգացումների արդյունքում համակարգային ռիսկերի առաջացման (կուտակման) հնարավորությունը: Այնուհետև, այս գնահատականները և դրանցից ածանցված

³ Տե՛ս՝ “Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer” (BCBS); www.bis.org/publ/bcbs187.pdf

որոշումները կարող են ճշգրտվել հաշվի առնելով փորձագիտական դատողությունները և ԿԲ այլ գործիքների հնարավոր ազդեցությունները⁴:

Գծապատկեր 2: ԿՀԲ դրույքաչափի որոշման գործընթացը ՀՀ ԿԲ-ում

Այն դեպքում, երբ ՀՀ ԿԲ-ը եզրահանգում է, որ ԿՀԲ-ի դրույքաչափի փոփոխման անհրաժեշտություն չկա, դրանով գործընթացը ավարտվում է (գծանկարում նշված է սև կետագծերով): Այն դեպքում, երբ որոշվում է վերանայել ԿՀԲ-ի դրույքաչափը բարձրացման կամ նվազեցման ուղղությամբ, գործընթացը շարունակվում է և սկսվում են դրույքաչափի փոփոխության վերաբերյալ քննարկումները: Մասնավորապես՝ ավելի մանրամասն գնահատվում են վարկերի ավելցուկային աճը նախանշող տարբեր քանակական ցուցանիշների աճի տեմպերը, վերջիններիս իրենց տրենդերից շեղումների չափը և շեղման տևողությունը, ծավալային փոփոխությունները, սցենարային վերլուծության (մակրո սթրես թեստավորման) արդյունքները և այլն:

Նախքան ԿՀԲ-ի դրույքաչափի վերաբերյալ վերջնական որոշում կայացնելը վերը թվարկված ամբողջ մուտքային տեղեկատվությունը նորից համադրվում է փորձագիտական դատողությունների հետ և սահմանվում է վերջնական ԿՀԲ դրույքաչափ (գծապատկերում կանաչ գույնով ստվերագծված հատվածը):

⁴ Որպես օրինակ կարող է հանդիսանալ վարկ/գրավ կամ պարտքի սպասարկում/եկամուտ հարաբերակցությունների առավելագույն սահմանաչափերի փոփոխության հնարավոր ազդեցությունները, որոնք կարող են մասամբ մեղմել ռիսկերի կուտակումը:

Սթրես թեստավորման դերը ԿՀԲ որոշումների կայացման գործընթացում:

ԿՀԲ դրույքաչափի որոշման գործընթացում առանձնահատուկ դեր է զբաղեցնում մակրո սթրես թեստավորումը կամ սցենարային վերլուծությունը: Սթրես թեստավորման կարևորությունը ընդգծվում է այն հանգամանքով, որ մակրոպրոլենցիալ քաղաքականության գործիքների տիրույթը հիմնականում ցուցանիշների բաշխման պոչային մասում է (distribution tails), այլ կերպ ասած **ՄՊԲ տեսանկյունից կարևոր է ոչ թե «այն ինչ պատահելու է, այլ այն, ինչ կարող է պատահել»**: Ըստ այդմ, ԿՀԲ դրույքաչափի որոշման տեսանկյունից կարևորվում են ոչ թե բազային սցենարները (ամենահավանական միջին կանխատեսումները), այլ սթրեսային սցենարները (ցածր հավանականություն ունեցող/բավարար խիստ (low probability/severe enough)) և դրանց հնարավոր ազդեցությունների գնահատումը:

Անցկացված մակրո սթրես թեստավորման արդյունքներով պարզ է դառնում՝ արդյո՞ք ենթադրվող սթրեսային սցենարի տեղի ունենալու պարագայում բանկային համակարգի համար սահմանված ԿՀԲ-ի մեծությունը բավարար կլինի կլանելու հնարավոր հավելյալ անսպասելի կորուստները⁵, թե ոչ: Եթե դրանք բավարար չեն, ԿՀԲ դրույքաչափի փոփոխությունը կարող է ի թիվս այլ հանգամանքների, պայմանավորված լինել սթրես թեստավորման արդյունքներով:

Հարկ է նշել, որ մեխանիկական կապ չկա սթրես թեստավորման արդյունքների և ԿՀԲ փոփոխության որոշման գործընթացի միջև, այն ընդամենը ծառայում է որպես մուտքային տվյալ՝ ԿՀԲ փոփոխության պարագայում վերջինիս դրույքաչափի մոտարկման համար:

ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՀԱԿԱՑԻԿԼԻԿ ԲՈՒՖԵՐԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒՄԸ

Կենտրոնական բանկը ԿՀԲ վերաբերյալ որոշումները կայացնում է եռամսյակային պարբերականությամբ և դրույքաչափի և դրա հիմնավորման վերաբերյալ փաստարկները (հիմնավորում) հրապարակում է ԿԲ կայք էջում: Կից հրապարակվում է նաև եռամսյակի ընթացքում ֆինանսական կայունությունը բնութագրող հիմնական ցուցանիշների դինամիկայի վերաբերյալ տեղեկատվություն: ԿԲ կայքում հասանելի են նաև նախորդ ժամանակահատվածների համար ԿԲ կողմից սահմանված [ԿՀԲ դրույքաչափերի վերաբերյալ որոշումները և դրանց կից հիմնավորումները](#):

Մակրոպրոլենցիալ քաղաքականության ամփոփ վերլուծություն (այդ թվում՝ ԿՀԲ որոշումների) առկա է նաև [Ֆինանսական կայունության հաշվետվությունում](#), որտեղ տարեկան կտրվածքով ներկայացվում են մակրոպրոլենցիալ քաղաքականության ընդհանուր ուղղվածությանը, կիրառված գործիքների ունեցած ազդեցություններին վերաբերող վերլուծություններ:

⁵Հավելյալ անսպասելի կորուստների մեծությունը հաշվարկվում է որպես սթրեսային սցենարի դեպքում առաջացող ընդհանուր կորուստների և սպասվող կորուստների տարբերություն (Unexpected losses=Stress losses-expected losses):

Անհրաժեշտության դեպքում, բանկային համակարգի ներկայացուցիչների մասնակցությամբ հնարավոր են հատուկ ներկայացումներ և քննարկումներ, ինչը նպատակ է հետապնդում մակրոարդյունքի և քաղաքականության որոշումների վերաբերյալ իրազեկվածության աճի և բանկային համակարգի կողմից ԿԲ ուղերձների առավել արդյունավետ ընկալման: